

Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского
Серия «Юридические науки». Том 26 (65). 2013. № 2-1 (Ч. 2). С. 137-142.

УДК 342.951:351.713

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ МИТНИХ ПРАВОВІДНОСИН НА ПРИКЛАДІ МИТНИХ ПОСЕРЕДНИКІВ

Федотова І. О.

*Феодосійська фінансово-економічна академія Київського університету ринкових відносин
м. Феодосія, Україна*

Стаття присвячена актуальним питанням реалізації прав митних посередників як учасників митних правовідносин. Автор визначає, що норми митного права не можуть виконувати роль регулятора, якщо відсутній механізм їх реалізації у життя. Отримані автором у процесі дослідження результати дозволили зробити висновок про те, що ефективне здійснення митної справи залежить від митних посередників як учасників митних правовідносин. Реалізація прав митних посередників визначається правовими та організаційними механізмами реалізації права на підприємницьку діяльність у митній сфері. Автор визначає напрями удосконалення правового регулювання митної посередницької діяльності з метою найбільш повної реалізації прав митних посередників у митних правовідносинах.

Ключові слова: митні посередники, митна посередницька діяльність, митні правовідносини, право, реалізація, механізм.

Постановка проблеми. На сучасному етапі Українська держава переживає процес формування нового митного правопорядку, який характеризується, з одного боку, стрімким розвитком правовідносин у митній сфері, адаптацією митного законодавства до європейських стандартів, з іншого – наявністю ряду проблемних питань у законотворчості, правозастосуванні при забезпеченні правового регулювання діяльності суб'єктів митних правовідносин, особливо митних посередників. Особливої уваги заслуговують питання реалізації прав митних посередників як втілення в життя юридичних норм шляхом їх правомірної поведінки у митних правовідносинах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема митних посередників розглядається в працях Мазура А. В., Приймаченко Д. В., Прокопенко В. В., Міщенко І. В. Проте, питання реалізації права на митну посередницьку діяльність та прав митних посередників як учасників митних правовідносин залишилися поза увагою науковців.

Метою наукової статті є визначення актуальних питань реалізації прав митних посередників шляхом розгляду теоретичних та прикладних аспектів, аналіз правового забезпечення реалізації прав митних посередників у митному законодавстві України та визначення шляхів удосконалення правового регулювання діяльності митних посередників як учасників митних правовідносин.

Вклад основного матеріалу дослідження. Категорія «правовий статус» у науці митного права відображає правове становище суб'єкта права у митних правовідносинах. Правовий статус як юридична категорія має складові елементи, їх кількість, залежно від наукового підходу, є різною. Не вдаючись до теорій правового статусу

у юридичній науці, слід відмітити, що основними елементами правового статусу є правові норми, права, свободи та обов'язки, гарантії прав, свобод, обов'язків та відповідальність.

Потреба у вивченні категорії правового статусу учасників митних правовідносин обумовлена значенням правового статусу для організації суспільних відносин у митній сфері, визначення конкретного місця суб'єкта права в механізмі правового регулювання митної сфери, а також чітких меж правового статусу та правил взаємодії суб'єктів митних правовідносин.

Одне з провідних місць у структурі правового статусу належить нормі права. Так, необхідно визначити, що норми митного законодавства визначають правовий статус митних посередників як суб'єктів митних правовідносин. Митний кодекс України визначає як митних посередників митного брокера, утримувача вільної митної зони, утримувача вільного митного складу, утримувача складу тимчасового зберігання, утримувача вантажного митного комплексу (Розділ XV Митного кодексу України). Правове забезпечення діяльності митних посередників є важливим фактором який впливає на:

- 1) здійснення зовнішньоторговельної діяльності держави та зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання;
- 2) забезпечення процесу проходження митних процедур у зв'язку з тим, що митні посередники функціонально забезпечують проходження митних формальностей;
- 3) реалізацію прав суб'єктів господарювання на підприємницьку діяльність у галузі митної справи, в тому числі, на митну посередницьку діяльність;
- 4) визначення сукупності прав та обов'язків митних посередників як учасників митних правовідносин.

Проте, норми митного права неспроможні виконувати свою регулюючу роль без складного механізму їх реалізації, адже, таким чином втрачають своє соціальне призначення. На думку Явича Л. С., «право ніщо, якщо його положення не знаходять своєї реалізації у діяльності людей та їх організацій у суспільних відносинах. Не можна зрозуміти право, якщо відволіктися від механізму його реалізації у житті суспільства» [1, с. 201].

Реалізація права неможлива без активної участі держави. Так, порядок організації реалізації права у митній сфері представляє собою цілісний юридичний механізм. Конституційне право на підприємницьку діяльність закріплено у Конституції України, проте реалізація цього права у митній сфері обумовлюється певним процедурно-правовим порядком який визначається митним законодавством. Проте передумовою реалізації прав суб'єктів господарювання на митну посередницьку діяльність є виконання вимог до господарського, цивільного, митного законодавства.

Традиційно в юридичній літературі висвітлювалась думка про те що правовідносини не можуть існувати поза системою права і законодавства, проте, як показує практика, існують випадки, коли прийняті закони, але правовідносини не виникають, оскільки відсутній механізм їх реалізації, або не складаються відповідні соціально-економічні умови. Як раз такий приклад можна навести у випадку митних посередників.

Так, хоча у Митному кодексі України нормами Глави 62 «Відкриття та експлуатація вільної митної зони комерційного або сервісного типу» [2] визначено вільну

митну зону як нового суб'єкта митного посередництва, проте жодного суб'єкта який би хотів отримати дозвіл на відкриття такої зони не виявилось з початку вступу у чинність Митного кодексу України.

Вільна митна зона – це відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Процедура подання та розгляду заяв, порядку надання, зупинення дії, анулювання дозволів на провадження діяльності з відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу, а також порядку контролю за її провадженням та вимог до облаштування вільних митних зон комерційного та сервісного типів визначена у Наказі Міністерства фінансів України «Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу» № 633 30.05.2012 року [3].

Таблиця 1 «Кількість митних посередників в Україні станом на 01.10. 2013 року»

Митні брокери		Митні склади			Склади тимчасового зберігання			Вільна митна зона	В М К
Кількість виданих (дійсних) ліцензій на здійснення митної брокерської діяльності	Кваліфікаційних посвідчень представників митних брокерів	Відкритого типу	Закритого типу	Всього	Відкритого типу	Закритого типу	Всього		
4361	8627	230	39	269	115	315	430	0	0

Аналіз представлених у Таблиці 1 «Кількість митних посередників в Україні станом на 01.10. 2013 року» [4] дає можливість констатувати відсутність митних правовідносин за участю утримувача вільної митної зони та вантажного митного комплексу при наявності правих норм, що визначають порядок діяльності.

Ще одним прикладом відсутності можливостей, що їх надає митне законодавство, є ситуація з вантажними митними комплексами (ВМК). Попри визначення вантажного митного комплексу у Главі 64. «Відкриття та експлуатація вантажного митного комплексу» Митного кодексу України як суб'єкта митних правовідносин реально вантажні митні комплекси і досі не працюють у правовому полі. У Розділі XXI «Перехідні положення» п. 6. Митного кодексу України визначено, що: протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Кодексом провадження видів діяльності, зазначених у пунктах 2–6 статті 404 цього Кодексу, може здійснюватися на підставі відповідних документів дозвільного характеру, чинних станом на останній день місяця, що настає за місяцем, в якому опубліковано цей Кодекс. Таким чином, з вересня 2012 вантажні митні комплекси припинили свою діяльність в Україні.

У нормах Митного кодексу України визначено, що вантажні митні комплекси є суб'єктами митних правовідносин, але відсутній нормативно-правовий акт, який визначає порядок створення та функціонування вантажних митних комплексів та надає можливість суб'єктам господарювання, які бажають реалізувати своє право

на здійснення підприємницької діяльності отримати дозвіл на відкриття вантажного митного комплексу. Крім того, неможливість реалізувати це право призводить до негативних наслідків як для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності так і для митниці Міністерства доходів і зборів України. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності не можуть отримати комплекс послуг при перетині митного кордону, адже саме вантажні митні комплекси є тими суб'єктами митного посередництва, які надають митні та супутні послуги у пункті пропуску через державний кордон. Також, у зв'язку з відсутністю вантажних митних комплексів, суб'єкти транскордонного переміщення, перевізники не можуть скористатися правом безоплатного входу, в'їзду та безкоштовного знаходження на території вантажного митного комплексу протягом перших чотирьох годин, яке передбачене статтею 446 Митного кодексу України «Обов'язки утримувача вантажного митного комплексу» [2].

Норми митного права не можуть виконувати роль правового регулятора, якщо відсутній механізм їх реалізації в реальному житті. Реалізація прав митних посередників визначається правовими та організаційними механізмами реалізації права на підприємницьку діяльність у митній сфері. Крім того, митні посередники мають свій власний правовий статус у митних правовідносинах, складовими якого є права та обов'язки митних посередників у митних правовідносинах.

У процесі реалізації суб'єктивних прав на переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності доруचाє здійснення сукупності прав та обов'язків у митній сфері, які передбачені договором між митним посередником та суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності, саме митному посереднику. Митний посередник наділений у митних правовідносинах спеціальною митною правосуб'єктністю.

Діяльність митних посередників носить правозабезпечувальний характер для митної діяльності, тому найбільш повна реалізація прав митних посередників як учасників митних правовідносин визначає ефективне здійснення митної справи. Особливе місце займають питання легалізації діяльності митних посередників у митних правовідносинах та організації їх діяльності в аспекті їх діяльності як об'єктів митної інфраструктури та взаємодії з митницею Міністерства доходів і зборів України.

Можна констатувати, що проблема реалізації свого права на здійснення підприємницької діяльності, яке закріплено у Конституції України, потребує якнайшвидшого вирішення у митних правовідносинах. Аналіз правового забезпечення реалізації прав митних посередників у митному законодавстві дозволяє зробити висновок про недосконалий механізм реалізації прав митних посередників як учасників митних правовідносин.

Перспективними напрямками удосконалення правового забезпечення реалізації прав митних посередників як суб'єктів митних правовідносин є:

1. Приведення у відповідність до норм Митного кодексу України підзаконних нормативних актів, які визначають правовий статус та правові основи діяльності митних посередників. Наприклад, розробка та затвердження нової редакції «Ліцензійних умов здійснення митної брокерської діяльності» та «Порядку контролю за додержанням митними брокерами Ліцензійних умов здійснення митної брокерської діяльності», з метою приведення цих нормативно-правових актів у відповідність до

Митного кодексу України. Приведення у відповідність до Митного кодексу України класифікатору професій України щодо заміни терміну представник митного брокера на агент з митного оформлення вантажів та товарів [5].

2. Важливим та необхідним є вирішення питання завершення нормативного врегулювання питання відкриття та функціонування вантажних митних комплексів, як важливих суб'єктів надання митних послуг та як об'єктів митної інфраструктури.

3. Удосконалення правового регулювання та організації здійснення заходів контролю за дотриманням митницями вимог законодавства під час надання дозволів на відкриття та експлуатацію митних складів, складів тимчасового зберігання, вантажних митних комплексів, а також планування та здійснення заходів державного контролю за митною брокерською діяльністю та іншими видами митної посередницької діяльності.

4. Удосконалення правового регулювання та організації надання адміністративних послуг митним посередникам.

Висновки. З кожним роком правове регулювання підприємницької діяльності у галузі митної справи стає більш повним та досконалим та охоплює значну частину митних відносин за участю суб'єктів господарювання, які здійснюють посередницьку діяльність у галузі митної справи. Таким чином, можна зробити висновок, що інститут митного посередництва набув законодавчого оформлення та самостійності, проте скорішого вирішення потребує проблема реалізації права на підприємницьку діяльність (митне посередництво) деяких суб'єктів митних правовідносин, що забезпечить всі умови для ефективного та швидкого процесу проходження митних формальностей, як для митниці Міністерства доходів і зборів України, так і для суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, створить всі умови для реалізації підприємницької ініціативи у митній сфері.

Список літератури:

1. Явич Л. С. Общая теория права / Л. С. Явич. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1976. – 281 с.
2. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI // *Голос України*. – 2012. – № 73, № 73-74.
3. Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу : Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 633 // *Режим доступу*. – [Електронний ресурс] : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1048-12>.
4. Офіційний сайт Міністерства доходів і зборів України // *Режим доступу*. – [Електронний ресурс] : <http://minrd.gov.ua>.
5. Про затвердження Державного класифікатора України : Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 27.07.1995 № 257 // *Режим доступу*. – [Електронний ресурс] : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0257217-95,%20va257217-95,%20vb257217-95>.

Федотова И. А. Актуальные вопросы реализации прав субъектов таможенных правоотношений на примере таможенных посредников / И. А. Федотова // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия: Юридические науки. – 2013. – Т. 26 (65). № 2-1. – Ч. 2. – С. 137-142.

Статья посвящена актуальным вопросам реализации прав таможенных посредников как участников таможенных правоотношений. Автор определяет, что нормы таможенного права не могут выполнять роль регулятора, если отсутствует механизм их реализации в жизнь. Полученные автором в процессе исследования результаты позволили сделать вывод о том, что эффективное осуществление таможенного дела зависит от таможенных посредников как участников таможенных правоотношений. Реализация прав таможенных посредников определяется правовыми и организационными механизмами реализа-

ції права на підприємницьку діяльність в таможенній сфері, а також правами в таможенній сфері. Автор визначає напрями удосконалення правового регулювання таможенної посередницької діяльності з метою найбільш повної реалізації прав таможених посередників в таможених правоотношеннях.

Ключевые слова: таможенні посередники, таможенна посередницька діяльність, таможенні правоотношення, право, реалізація, механізм.

CURRENT ISSUES OF IMPLEMENTATION SUBJECTS RIGHTS OF CUSTOMS LEGAL RELATION ON THE EXAMPLE OF CUSTOMS INTERMEDIARIES

Fedotova I. O.

Feodosia Financial and Economic Academy, Feodosia, Ukraine

The scientific article is devoted to topical issues of the rights of customs intermediaries as members of customs legal relations. The author determines that the rate of customs law can not serve as a legal regulator, if there is no mechanism of their realization into practice.

The realization of customs intermediaries' rights is defined by legal and institutional arrangements for implementation of the law on business in the field of customs. In addition, customs intermediaries have their own special legal status in the customs law relations, elements of which are the rights and duties. In the process of implementation of the rights of foreign economic activity subject entrusts the exercise of rights and duties in the field of customs intermediaries, which is endowed with a special customs legal personality.

The paper deals with topical issues of the rights of customs brokers after the adoption of the new Customs Code of Ukraine, which established new rules for the activities of customs brokers. Attention is drawn to the lack of customs brokers as a free customs zone, cargo customs complex, which are defined as entities customs relations in the Customs Code of Ukraine, which significantly affects the implementation of customs formalities, provision of customs services, and all the customs sphere of Ukraine.

The author defines the directions of the improvement of customs intermediary's activities legal regulations to the fullest realization of the customs intermediaries

rights in customs legal relations. The most important are the issues of legalization of customs brokers, legal regulation of customs intermediary's activities as participants of customs relations, as well as the organization of their activities and interaction with Customs of the Ministry of income and taxes of Ukraine.

The results obtained by the author in the course of study led to the conclusion that the effective implementation of customs depends on the effective legal and institutional mechanism for the implementation of the of customs intermediaries legal status as members of customs relation.

The attention is paid to the significant progress in the legal regulation of customs intermediaries activities in the new Customs Code of Ukraine, which confirms the special importance of customs intermediaries for the realization of customs.

Key words: customs intermediaries, customs brokering activity, customs legal relations, law, implementation mechanism.

Spisok literatury:

1. Javych L. S. Obshhaja teoryja prava / L. S. Javych. – L. : Yzd-vo LGU, 1976. – 281 s.
2. Mytnyj kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 13.03.2012 № 4495-VI // Golos Ukrainy. – 2012. – № 73, № 73-74.
3. Pro dejaki pytannja vidkryttja ta ekspluatacii' vil'noi' mytnoi' zony komercijnogo abo servisnogo typu : Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30.05.2012 № 633 // Rezhym dostupu. – [Elektronnyj resurs] : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1048-12>.
4. Oficijnyj sait Ministerstva dohodiv i zboriv Ukrainy // Rezhym dostupu. – [Elektronnyj resurs] : <http://minrd.gov.ua>.
5. Pro zatverdzhennja Derzhavnogo klasyfikatora Ukrainy : Nakaz Derzhavnogo komitetu Ukrainy po standartyzatsii', metrologii' ta sertyfikacii' vid 27.07.1995 № 257 // Rezhym dostupu. – [Elektronnyj resurs] : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0257217-95,%20va257217-95,%20vb257217-95>.